

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Відділення економіки та туризму

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПІДПРИЄМНИЦТВО

назва навчальної дисципліни

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ	ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ, СПЕЦІАЛЬНІСТЬ, ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ	ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS - 6 Загальна кількість годин – 180 год.	Галузь знань - 24 Сфера обслуговування Спеціальність - 241 Готельно-ресторанна справа	Обов'язкова
		Мова викладання: українська
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 \ 4 год.	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Рік підготовки:
		3-й (1-й)
		Лекції:
		44
		Практичні, семінарські:
44		
Самостійна робота:		
92		
Вид контролю: залік\екзамен		

Розробник:

**Бриндзя Зіновій Федорович, доктор економічних наук, в. о. завідувача
кафедри готельно-ресторанної справи**

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

З. Ф. Бриндзя

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач відділення
економіки та туризму

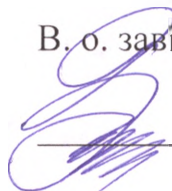

С. Я. Добровольська

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою готельно-ресторанної
справи
протокол № 1 від 29.08.2019р.

В. о. завідувача кафедри

З.Ф. Бриндзя

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Підприємництво є однією з головних складових ринкової системи господарювання. На нього покладено розв'язання таких важливих економічних і соціальних завдань, як насичення національного ринку різноманітними благами, розв'язання проблеми зайнятості населення та сприяння становленню середнього класу, розвиток конкуренції, формування господарської культури тощо.

Метою дисципліни є формування системи базових знань із організації, функціонування та правового регулювання підприємницької діяльності, а відтак формування підприємницького мислення.

Предметом дисципліни є вивчення та дослідження закономірностей організації та розвитку підприємницької діяльності, законів та принципів функціонування підприємств, ролі підприємництва у соціально-економічному, науково-технічному та інноваційному розвитку країни.

Завдання дисципліни полягає у формуванні, розвитку та удосконаленні фахових компетентностей, серед яких:

а) загальні компетентності :

- здатність до розуміння соціально-економічних явищ, суспільних процесів і тенденцій науково-технічного прогресу;
- здатність розуміти і опрацьовувати ідеї, думки на основі логічних аргументів та перевірених фактів;
- здатність шляхом самостійного навчання освоювати нові області, використовуючи здобуті знання;
- здатність застосовувати загальнонауковий методологічний апарат;
- здатність застосовувати фахові та фундаментальні знання у професійній діяльності;

б) спеціальні (предметні):

- здатність володіти базовими поняттями, основами теорії і практики фахової підготовки, вміння їх застосовувати;
- здатність використовувати на практиці основи діючого законодавства та відстежувати зміни в ньому;
- здатність розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління, контроль діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу;
- вміння складати пакет документів для реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності;
- обґрунтувати організаційну форму для проведення будь-якого виду підприємницької діяльності;
- вміння складати пакет податкової звітності для фізичної особи-підприємця;
- знати організаційні структури підприємницької діяльності;
- знати правові засади підприємницької діяльності в Україні;

- розуміти специфіку підприємницької діяльності у сфері послуг;
- знати систему оподаткування підприємницької діяльності;
- володіти методами управління та державного регулювання підприємницької діяльності.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен показати такі **результати навчання:**

- розуміння та усвідомлення соціально-економічних явищ та суспільно-економічних процесів, тенденцій науково-технічного прогресу;
- розуміння і опрацювання ідеї, думок на основі логічних аргументів та перевірених фактів;
- освоювати нові області, використовуючи здобуті знання;
- уміння застосовувати фахові та фундаментальні знання у професійній діяльності;
- знання системи права та законодавства у сфері готельно-ресторанного бізнесу; уміння користуватись нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність закладів;
- знання економічних процесів та уміння здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу;
- розуміти логіку та схеми здійснення підприємницької діяльності у сфері послуг;
- знати процес створення підприємства, аналізувати власні можливості щодо кар'єри у бізнесі;
- застосовувати набуті знання у різних господарських ситуаціях.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 6	Спеціальність: 241 Готельно-ресторанна справа	Обов'язкова (нормативна) Мова викладання: українська
Кількість змістових модулів – 4		Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 180 год.	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	3-й (1-й)
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год (I семестр), 4 год (II семестр)		Лекції:
		48
		Практичні, семінарські:
		40
		Самостійна робота:
92		
	Вид контролю: залік, екзамен	

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма навчання				
	всього	у тому числі			
л		п	с	с.р.	
Змістовий модуль 1. Вступ до підприємництва					
Тема 1. Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва	6	2	-	-	4
Тема 2. Економічна свобода та конкуренція	8	2	-	2	4
Тема 3. Мотивація підприємницької діяльності	12	4	-	2	6
Тема 4. Ризики упідприємницькій діяльності	6	2	-	-	4
Тема 5. Етика підприємництва та соціальна відповідальність у бізнесі	10	2	-	4	4
Разом за змістовим модулем 1.	42	12	-	8	22
Змістовий модуль 2. Організаційно-правові форми підприємництва					
Тема 6. Види, сфери та форми організації підприємництва	6	2		-	4
Тема 7. Підприємство як організаційна структура підприємництва	8	2		2	4
Тема 8. Мале підприємництво	10	2		2	6
Тема 9. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес	10	2		2	6
Тема 10. Міжнародне підприємництво	10	2		4	4
Разом за змістовим модулем 2.	44	10		10	24
Змістовий модуль 3. Організація, управління та фінансування підприємницької діяльності					
Тема 11. Підприємницька ідея	8	2		2	4
Тема 12. Організація та технологія створення власної справи	10	4		2	4
Тема 13. Менеджмент та маркетинг у підприємстві	12	4		2	6
Тема 14. Планування підприємницької діяльності	12	4		2	6
Тема 15. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності	12	2		4	6
Разом за змістовим модулем 3.	54	16		12	26
Змістовий модуль 4. Державне регулювання та оподаткування підприємницької діяльності					
Тема 16. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва	8	2		2	4
Тема 17. Правове забезпечення розвитку підприємництва	8	2		2	4
Тема 18. Фінансові важелі розвитку підприємницької діяльності та оподаткування	12	4		2	6
Тема 19. Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва	12	2		4	6
Разом за змістовим модулем 4.	40	10		10	20
Разом:	180	48		40	92

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Змістовий модуль I. Вступ до підприємництва

Тема 1. Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва

Розвиток теорій підприємництва. Сутність та характерні риси підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Приватна власність як економічна основа підприємницької діяльності. Форми організації суспільного виробництва. Засади підприємницької діяльності в Україні. Роль підприємництва в суспільстві. Логіка та мотивація підприємницької діяльності. Особистість підприємця та його ділові якості.

Тема 2. Економічна свобода та конкуренція

Свобода підприємницької діяльності, принципи здійснення підприємницької діяльності. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Суть та основні функції конкуренції. Види конкуренції та її роль у розвитку підприємництва. Державне регулювання конкуренції. Характеристика цінових та нецінових методів конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.

Тема 3. Мотивація підприємницької діяльності

Підприємницькі інтереси та механізм їх реалізації. Суть, форми, системи заробітної плати. Формування системи ефективної мотивації праці. Методи та показники матеріальної мотивації. Преміювання персоналу. Механізм нематеріальної мотивації трудової поведінки на підприємстві.

Тема 4. Ризики у підприємницькій діяльності

Суть підприємницького ризику. Види ризику та методи їх оцінки. Ризик менеджмент. Управління ризиками у підприємницькій діяльності. Способи оцінки підприємницьких ризиків. Шляхи та методи зниження ризику в підприємницькій діяльності. Страхування ризиків. Хеджування. Опціони.

Тема 5. Етика підприємництва та соціальна відповідальність у бізнесі

Поняття та еволюція принципу етичної та соціальної відповідальності підприємництва. Підприємництво та навколишнє природне середовище. Підприємництво та споживачі. Підприємництво та захист конкуренції. Принципи ділової етики. Основні етичні напрямки підприємництва.

Змістовий модуль 2. Організаційно-правові форми підприємництва

Тема 6. Види, сфери та форми організації підприємництва

Приватне, колективне та державне підприємство. Види підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібне володіння, партнерство та корпорація. Підприємницька діяльність в галузях промисловості, будівництва, транспорту. Торговельне підприємство. Фінансове підприємство. Міжнародна класифікація організаційних форм бізнесу. Складні форми підприємницьких утворень

Тема 7. Підприємство як організаційна структура підприємництва

Підприємство, його суть та функції. Види об'єднань підприємств. Господарські товариства. Інфраструктура підприємства. Особливості та види кооперативів. Підприємства з іноземними інвестиціями. Державні та змішані підприємства.

Тема 8. Мале підприємництво

Економічна суть малого підприємництва. Функції малого підприємництва. Особливості розвитку малого підприємництва в Україні та за кордоном. Державна політика підтримки малого бізнесу в Україні. Створення та діяльність малих підприємств у сфері послуг.

Тема 9. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес

Інноваційне підприємство та інноваційне підприємництво: сутність та роль. Фактори, що впливають на розвиток інноваційного підприємництва. Венчурний бізнес та його ознаки.

Тема 10. Міжнародне підприємництво

Сучасні світогосподарські зв'язки. Створення спільних підприємств та ТНК. Вільні економічні зони. Офшорні території. Сутність та види зовнішньоекономічної підприємницької діяльності. Торговельний та платіжний баланс країни. Експорт та імпорт товарів, робіт та послуг. Міжнародний бізнес.

Змістовий модуль 3. Організація, управління та фінансування підприємницької діяльності

Тема 11. Підприємницька ідея

Зміст та етапи реалізації підприємницької ідеї. Джерела ідей та методи їх пошуку. Етапи оцінки ринкової інформації. Проведення маркетингових досліджень. Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

Тема 12. Організація та технологія створення власної справи

Технологія заснування власної справи: вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії, засновницькі документи та їх підготовка, формування статутного фонду, державна реєстрація підприємництва. Типові моделі кар'єри у бізнесі. Стиль керівництва у бізнесі. Шляхи досягнення успіху у власному бізнесі.

Тема 13. Менеджмент та маркетинг у підприємстві

Сутність менеджменту та його роль у розвитку підприємства. Функції управління. Системи управління. Організаційні комунікації, їхня роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства. Організаційні рішення та процедура їхнього ухвалення у підприємстві. Організація маркетингу на підприємстві. Вивчення попиту на продукції та сегментація ринку. Реклама в маркетинговій діяльності. Особливості цінової політики підприємства. Система збуту продукції. Маркетингові дослідження та їх значення для розвитку підприємства. Методи вивчення ринку товарів та послуг.

Тема 14. Планування підприємницької діяльності

Зміст та види планування. Принципи та методи планування діяльності підприємства. Бізнес-план як основа створення підприємства. Зміст та принципи комерційного розрахунку. Організація планової роботи на підприємстві

Тема 15. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності

Необхідність та напрями аналізу господарської діяльності підприємства. Методика проведення фінансового аналізу. Основи організації фінансів підприємства. Фінансова діяльність у підприємстві. Управління фінансами на

підприємстві. Інвестиції, їх види та особливості залучення та використання. Банківський та комерційний кредит.

Змістовий модуль 4. Державне регулювання та оподаткування підприємницької діяльності

Тема 16. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва

Сутність, завдання, функції, методи, форми та принципи державного регулювання підприємницької діяльності. Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності. Передумови та механізми державного регулювання підприємництва. Патентування та ліцензування підприємницької діяльності. Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва

Тема 17. Правове забезпечення розвитку підприємництва

Правова база розвитку підприємництва. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Проблеми правового забезпечення підприємництва в Україні. Вдосконалення нормативно-правової бази розвитку підприємництва.

Тема 18. Фінансові важелі розвитку підприємницької діяльності та оподаткування

Фінансово-кредитна підтримка розвитку підприємництва. Сутність та види податків. Податкова система України, її завдання та функції. Система оподаткування підприємницької діяльності. Система спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Тема 19. Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва

Суть та об'єктивна необхідність коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Форми коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Франчайзинг. Лізинг. Діяльність бізнес-інкубаторів. Договори субпідряду. Етапи становлення громадських об'єднань підприємців в Україні

Тематика практичних, семінарських занять та самостійної роботи студентів визначені у тематичному плані дисципліни. Питання та завдання практичної та самостійної роботи студентів деталізовані у відповідних методичних вказівках.

4. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають *поточний контроль, модульний контроль, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, підсумковий контроль у формі екзамену.*

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних і семінарських занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи.

Ключовими формами та методами демонстрації студентами результатів навчання при поточному контролі є:

робота в малих групах – спільне опрацювання групою студентів окремих проблемних питань з наступною демонстрацією результатів засвоєння навчального матеріалу;

презентація – виступи перед аудиторією для висвітлення окремих питань, індивідуальних завдань, реферативних досліджень тощо;

дискусія – обґрунтування власної позиції у вирішенні проблемних питань;

кейс-метод – аналіз конкретних ситуацій, що дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності.

Результати поточного контролю за семестр визначаються як середня з поточних оцінок за 100-бальною шкалою, відображених у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи.

Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних (семінарських) занять з певного змістового модуля.

Основною формою модульного контролю є завдання, які включають як перевірку теоретичних положень курсу, такі розв'язування практичних завдань.

Оцінки з модульного контролю за 100-бальною шкалою відображаються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи і включаються як окремий заліковий модуль до залікового кредиту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) – форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладачів. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом.

ІНДЗ є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується оцінюванням.

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи. ІНДЗ це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, вмінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських занять, охоплює тему, декілька тем або зміст навчальної дисципліни в цілому.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, а оцінка включається до залікового кредиту як окремий заліковий модуль.

Підсумковий контроль проводиться у формі усного екзамену, який передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатності комплексно та творчо використовувати накопичені знання та уміння, формувати власне ставлення до певної проблеми, обґрунтовувати свою фахову позицію тощо.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, а оцінка включається до залікового кредиту як окремий заліковий модуль.

У процесі відповіді виявляються наступні рівні знань: високий, добрий, посередній, недостатній.

Високий рівень знань: оцінка в межах від 90 до 100 балів. Ставиться за повні і правильні відповіді студента на усі запитання. При цьому необхідно, щоб студент умів логічно мислити, вільно використовувати набуті теоретичні знання при аналізі проблем ...

Добрий рівень знань оцінюється у межах 75 – 89 балів. Студент аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей та похибок у логіці викладу теоретичного матеріалу. Він володіє базовими правовими термінами, поняттями та категоріями з вказаної теми, але самостійно нездатний аналізувати, застосовувати їх в конкретній господарській ситуації.

Посередній рівень знань оцінюється в межах 60 – 74 балів. Студент в основному знає матеріал теми, рекомендовану літературу, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань. Відповідаючи на запитання практичного характеру, він виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом.

Недостатній рівень знань оцінюється в межах до 60 балів. Студент не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє базовими поняттями, термінами, категоріями. Відсутнє логічне та наукове мислення, практичними навичками не володіє.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ:

За шкалою коледжу	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (добре)
84-75		C (добре)
67–74	задовільно	D (задовільно)
60-66		E (задовільно)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
0 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою розраховується як середня у відповідності з ваговими коефіцієнтами, величина яких залежить від значення кожного з контрольних заходів, що проводяться під час вивчення навчальної дисципліни.

	Модуль 1 (поточне опитування)	Модуль 2 (підс. мод. контр.)	Модуль 3 (ІНДЗ)	Модуль 4	Підсумкова оцінка
I семестр					
Вагові коефіцієнти, %	70	20	10	–	100
Розрахунок оцінки в балах (I сем.)	80	85	90	–	82
II семестр					
Вагові коефіцієнти, %	40	20	10	30	100
Розрахунок оцінки в балах (II сем.)	80	85	90	80	82

Приклад розрахунку підсумкової оцінки в балах (I сем.):

$$O = 80 \cdot 0,7 + 85 \cdot 0,2 + 90 \cdot 0,1 = 82$$

Приклад розрахунку підсумкової оцінки в балах (II сем.):

$$O = 80 \cdot 0,4 + 85 \cdot 0,2 + 90 \cdot 0,1 + 80 \cdot 0,3 = 82$$

5. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для якісного засвоєння курсу необхідна систематична та усвідомлена робота студентів в усіх видах навчальної діяльності: лекції, семінарські та практичні заняття, консультації, самостійна робота як індивідуальна, так і під керівництвом викладача.

При проведенні аудиторних занять домінуючими є лекційно-проблемні, індивідуально-диференційовані, особистісно-орієнтовані форми проведення занять та технології, спрямовані на організацію самоосвіти студента.

При проведенні практичних занять використовуються активні форми проведення занять: евристичні бесіди, дискусії, ділові ігри, кейси тощо.

Крім того, така робота повинна бути індивідуалізованою з врахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо.

Склад методичного забезпечення дисципліни:

- робоча навчальна програма;
- опорні конспекти лекцій;
- практикум для виконання семінарських занять;
- матеріали тестового контролю з дисципліни;
- завдання для виконання самостійної роботи та індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- засоби поточного та підсумкового контролю (завдання для підсумкових модульних робіт, перелік питань для проведення залікового та екзаменаційного контролю).

Навчально-методичне забезпечення розміщено в електронному форматі в навчально-інформаційному середовищі коледжу на базі Moodle з відкритим доступом для студентів.

Інструменти, обладнання та комп'ютерне забезпечення

Електронні енциклопедії, довідники, мультимедійні засоби у вільному доступі в Інтернет, комп'ютерні презентації за темами курсу.

Список рекомендованих джерел

Основна література

1. Варналій З. С. Основи підприємництва: навч. посібник. 4- те вид., випр.і доп. Київ : Знання-Прес, 2014. 305 с.
2. Васенко В., Комісар С., Малікова І. Основи малого бізнесу і підприємницької діяльності. Суми: ВАТ СОД, 2012. 186 с
3. Господарський кодекс України №436-ІУ від 16 січня 2003 р // [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Герасимчук В. Г. Розвиток підприємництва: діагностика, стратегія, ефективність . Київ : Вища школа, 2012. 267 с
5. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2017. 368с.
6. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнес-культури: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 168с.
7. Шевеленко С. Д., Федів І. І. Підприємництво та підприємницька діяльність: Навч. посібник / За заг. ред. В.В. Сопка. - К.: Вища школа, 2013. – 224 с.

Додаткова література

1. Добротворский И. Л. Искусство войны в бизнесе. Стратегия и тактика. Москва: Изд-во «Дело и Сервис», 2013. 336 с.
2. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко– правовий аспект: навч. посіб. Київ : Атіка, 2014. 432 с.
3. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
4. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л.О.Болтянська, Л.О.Андрєєва, О.І. Лисак. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 668 с.

Інформаційні ресурси

Назва ресурсу або організації	Електронна адреса
Веб-сайти наукових установ	
Законодавство України	http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main
Офіційний сайт наукової діяльності Національної академії ім. Я. Мудрого	http://nulau.org.ua/index.php?r=biblio
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua/
Харківська державна наукова бібліотека	http://korolenko.kharkov.com/
Наукова бібліотека ім.М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка	http://lib-gw.univ.kiev.ua/